

ผลงานวิจัยดีเด่นของ มหาวิทยาลัยมหิดล

งานสารสนเทศงานวิจัย กองบริหารงานวิจัย
สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล
โทร. 02-849-6241-6 โทรสาร 02-849-6247
E-mail : dircopra@mahidol.ac.th

มหาวิทยาลัยมหิดล
ปัญญาแห่งแผ่นดิน

กลยุทธ์เพื่อการอนุรักษ์พื้นฐานและชะตาของนกเงือกในประเทศไทย: ต้นแบบสำหรับสัมพันธภาพ ระหว่างมนุษย์และนกเงือก

พิไล พูลสวัสดิ์ ปรีดา เทียนสงรัสมิ ลีทธิชัย หมัดสี

นกเงือกเป็นนกที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในป่าเขตร้อนของทวีปเอเชีย และยังเป็นนกที่มีความโดดเด่น ดึงดูดความสนใจแก่สาธารณชน ในประเทศไทยนกเงือกหัวแรดและนกชนหินมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ เนื่องจากนกเงือกต้องอาศัยโพรงต้นไม้ขนาดใหญ่ในการทำรัง ดังนั้นการทำลายป่าและการล่าทำให้นกเงือกมีโอกาสสูญพันธุ์ไปจากเทือกเขาบูโดได้ เพื่อเพิ่มและรักษาประชากรของนกเงือกไว้ เราได้วางแผนที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ไว้ 2 ระยะคือ ระยะเร่งด่วนและระยะยาว ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เราได้ชักชวนอดีตนายพรานและ/หรือคนตัดไม้เถื่อนจาก 13 หมู่บ้านรอบ ๆ เขาบูโดจำนวน 50 คน เข้าร่วมในโครงการวิจัยและอนุรักษ์นกเงือกร่วมกับผู้คนในเมือง ซึ่งมีโครงการอุปการะครอบครัวนกเงือกเป็นพื้นฐาน โดยมีจำนวนรังนกเงือกได้รับการอุปการะสะสมเป็นจำนวน 1,744 รัง และยังได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนกเงือกและปีนแหล่งเงินทุนหลักของโครงการอีกด้วย ภายในพื้นที่ 90 ตารางกิโลเมตร ของป่าดิบชื้นที่เทือกเขาบูโด ชาวบ้านได้พบต้นรังนกเงือกจำนวน 189 ต้น มีนกใช้โพรงรังเฉลี่ย 38 รังต่อปี ทั้ง ๆ ที่สภาพพื้นที่มีความยากลำบาก รวมไปถึงภัยธรรมชาติและความไม่สงบในพื้นที่ ชาวบ้านได้บันทึกข้อมูลจากจำนวนโพรงรังสะสม 1,170 รัง มีลูกนกออกสู่ธรรมชาติอย่างน้อย 490 ตัว โครงการ ฯ ประสบผลสำเร็จในแง่ของการยุติการล่านกเงือก และนำไปสู่การสร้างศูนย์อนุรักษ์นกเงือกเทือกเขาบูโดขึ้นใน พ.ศ. 2547 บนที่ดินซึ่งบริจาคโดยชาวบ้าน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ครู นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และชาวบ้านรอบ ๆ พื้นที่ ซึ่งมีคนมาใช้ศูนย์ประมาณ 400 คนต่อปี และยังเป็นโครงการต้นแบบสำหรับการอนุรักษ์นกขนาดใหญ่ชนิดอื่น ๆ ที่มีสถานภาพเสี่ยงใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

ติดต่อขอรายละเอียดเพิ่มเติม

หัวหน้าโครงการ : ศาสตราจารย์พิไล พูลสวัสดิ์
ที่อยู่ : ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ถนนพระรามที่ 6 เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร : 02 2015532
Email : pilai.poo@mahidol.ac.th
ผู้ร่วมวิจัย : .....
ที่อยู่ : .....
โทร : .....
Email : .....

รูป

Mahidol University Research Excellence

Research Management and Development
Office of the President
Tel : 02-849-6241-6 Fax : 02-849-6247
E-mail : dircopra@mahidol.ac.th

MAHIDOL UNIVERSITY
Wisdom of the Land

Basic conservation approaches and the fate of hornbills in Thailand: a prototype for future bird-people relationships

Pilai Poonswad, Preeda Thiensongrusamee, Sitthichai Mudsri

Hornbills, the largest birds of Asian tropical forests, are ideal flagship species, of which Rhinoceros Hornbill *Buceros rhinoceros* and Helmeted Hornbill *Rhinoplax vigil* are locally endangered. Because hornbills rely on a cavity in a large tree for nesting, the combination of forest encroachment and poaching could extirpate them from Budo. To increase and sustain hornbill populations, we set two phases of approach, immediate and long-term. Since 1994, 50 ex-poachers and/or illegal loggers from 13 villages around Budo were persuaded to participate in research and conservation programs together with urban people. These were based on hornbill nest adoption, with 1,744 nest-years of adoption now accrued that provide an essential data base and major source of funding. Within 90 km² of Budo rainforest, villagers have located 189 nest trees, among which an average of 38 nests were used annually. Despite difficulties within the area, including natural problems and situations of social unrest, a cumulative total of 1,170 nest-cavity-years have been recorded by the villagers, and at least 490 chicks have fledged. The program is considered successful in terms of poaching eradication and has led to the establishment of the Budo Hornbill Conservation & Education Center in 2004 on a piece of land donated by a villager's family. The Center provides educational and conservation lessons to schoolteacher, children, teenagers and villagers in the surrounding area for approximately 400 individuals per year, and could be a model for conservation programs of other large but critically endangered bird species.

For More Information

Name (PI) : Pilai Poonswad
Address : Department of Microbiology, Faculty of Science,
Mahidol University, Rama 6 Road, Bangkok 10400
Tel. : 66.2.2015532
Email : pilai.poo@mahidol.ac.th

Name :
Address :
Tel. :
Email :